

УДК 821.378.13:8

THE INFLUENCE OF SHEVCHENKO'S CREATIVE HERITAGE ON THE EDUCATION OF YOUTH THROUGH THE LANGUAGE AND LITERATURE FIELD OF EDUCATION
ВПЛИВ ШЕВЧЕНКОВОЇ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ НА ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЧЕРЕЗ ОСВІТНЮ ГАЛУЗЬ «МОВА І ЛІТЕРАТУРА»

Voitenko H. / Войтенко Г.М.

teacher / викладач

Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council» | КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»

Анотація. У статті розглянуто теоретичне обґрунтування виховної мети на уроках/заняттях мовно-літературної освітньої галузі та спрямованість на творчість Т.Г.Шевченка. Досліджено форми ціннісних орієнтацій здобувачів освіти. Висвітлено засоби виховної роботи, які необхідні для самореалізації особистості через Шевченкознавство. Розкрито традиційні форми та методи роботи на уроках/заняттях української мови і літератури та їхній вплив на формування ціннісних виховних орієнтирів.

Ключові слова: ціннісні орієнтири, Шевченкові цінності, національне відродження, національної системи виховання, Шевченкознавство, мовно-літературна освітня галузь.

Вступ.

В умовах воєнного стану формування ціннісних орієнтирів є важливими й актуальними в сучасній системі освіти: осмислення процесу навчання та виховання засобами вивченої дисципліни. Науковці, педагоги досліджують процес виховання в мовно-літературній освітній галузі, проводять аналіз щодо загальнолюдських цінностей, акцентують увагу на особистісному зростанні, моральному впливі на здобувачів освіти, створюють необхідні форми та методи для формування соціальних умов життя.

Окрема увага в освітньому середовищі приділяється індивідуальному підходу, розвитку ключових компетентностей, конкурентно-спроможної особистості через систему Шевченкових цінностей. Твори видатного філософа, поета, мислителя використовується як засіб формування виховних орієнтирів та певного уявлення про добро й зло, що згуртовує студентський колектив та дарує радість і натхнення.

Основний текст.

Освітня система потребує оновлення, вимог щодо підвищеної уваги у пошуку нових шляхів удосконалення у вихованні здобувачів освіти. У Законі «Про освіту», у національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)», Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності та в Національній доктрині розвитку освіти України XXI століття визначено основні ціннісні орієнтації у вирішенні нагальних питань сучасної молоді [2,3,6,7].

Мета статті – пошук способів заперечення меншовартості у загальнолюдських цінностях, подолання сумнівів світовідношення та відірваності освіти від національно-патріотичних джерел, які формуються в

системі вивчення творчості Шевченка Т.Г., що виховують справжнього громадянина через освітню галузь «Мова і література».

Розвиток особистості здобувача освіти, формування його комунікативної компетентності та загальних уявлень про українську мову і літературу, і як про систему, і як про вид мистецтва складаються за період вивчення даних дисциплін в освітньому процесі. Тому, щоб піднести духовність та моральний дух студентів, використовуємо творчість Т.Г.Шевченка, особистість якого стала близькою, знайомою, рідною та необхідною в умовах формування здобувача освіти ХХІ століття, від якого залежить майбутнє нашої держави.

Викладачі циклової комісії української мови і літератури з методикою навчання Комунального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г.Шевченка Черкаської обласної ради» використовують на своїх уроках/заняттях тематичний матеріал про життя та творчість Тараса Григоровича Шевченка.

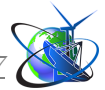
Акцентуючи увагу на його ціннісні орієнтації, яка озвучена в творах поета, що виступають провідником у навчально-виховному процесі сучасного закладу освіти. Постать Шевченка ніби досліджена у всіх напрямках, але можна віднайти матеріал, який додасть інформативності, створить аналіз соціальних проблем, розкриє історичні факти, забезпечить виховні орієнтири.

Тематичний Шевченків матеріал, який використовується на уроках/заняттях вибудований відповідно до методів і форм роботи педагога-філолога – це диктанти, що відображають життя і творчість Т.Шевченка: вибіркового диктанта «Слово воїна», «Поет і кіноекран», вільні диктанти «Родина Шевченків», «Малюнок козака Платова», контрольні диктанти «За тебе, Кобзарю!», «Слово Шевченка в боротьбі з ворогом», творчі диктанти «Історія одного портрета», «Де серце України?», «Гордість українського народу», підсумкові диктанти «Покарання різками», «Воля!», «Тарасові пише весь світ» [5] та багато інших до яких додаються граматичні завдання.

Диктанти підбираються з метою повторення та вивчення правил орфоєпії, орфографії, пунктуації, синтаксису – усіх основних правил правопису. У текстах використано цікаві факти зі спогадів онуків і правнуків Шевченка, дитинство поета, спогади родичів, близьких друзів про Кобзаря; вміщено описи місць, пов'язаних з його ім'ям, родину Шевченків, дитинство поета. Чимало матеріалів присвячено вшануванню пам'яті Тараса Шевченка в Україні та світі. Формується робота з використанням різних видів диктантів, тексти різного рівня складності.

Наприклад, вільний диктант сприяє розвитку у студентів пам'яті, мовного чуття й мовлення, а словниковий диктант перевірить грамотність студентів і засвоєння ними правил правопису (орфографії), творчий диктант – диктант, при виконанні якого студенти вносять вказані викладачем зміни та інші форми диктантів, які передбачені для роботи на уроках/заняттях української мови [1].

Цьогоріч використовувалися завдання, що зазначали рідні Тарасові місця: Моринці, Кирилівку, Канів, Шевченкове, їхню історію – з нагоди 70-ї річниці з дня утворення Черкаської області: «З минулого села Моринці», «Шевченків край», «Село Шевченкове», «На батьківщині Кобзаря», «Канівські гаї», «Земля

Черкащини» [5]. У центрі уваги тексти перебування поета на засланні, які ще раз нагадують нам про історію життя людини, яка була під царським гнітом, переслідувалася за вільні думки, любов до України – «На Кос-Аралі», «Заборонити... Циркуляром!» [5].

Також не забуваємо і про вшанування пам'яті поета земляками та усією планетою в ювілейні свята – «Вічна слава», «Йдемо до поета», «Ювілей Шевченка», «Гордість українського народу» [5]: наш заклад освіти відзначив 100-річчя з дня присвоєння імені Тараса Григоровича Шевченка Комунальному закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради».

Одним із складників національної системи виховання українських здобувачів освіти є рідна мова, родовід, сім'я, історія, фольклор, мистецтво, обрядовість тощо. Утвердження життєвого досвіду є базою ціннісних орієнтацій молоді. Уроки/заняття літератури мають розвивати емоційну культуру. Кожне заняття має бути звернене до душі студента, насичене матеріалом, що викликає роздуми про життя, про духовний світ людини, про загальнолюдські цінності.

У сучасному світі досить активно відбувається духовне відродження, що формує національну самосвідомість. Відродження української культури відбувається через українську літературу, яка відкриває студентам світ патріотизму. Усього можна досягти, якщо викладати її у взаємозв'язку з іншими видами мистецтва, зокрема архітектурою, живописом, музикою, історією, художньою культурою.

Освітня галузь «Мова і література» складається з мовного й літературного компонентів. До мовного компонента належать українська мова, мови національних меншин (мова навчання і мова вивчення), і національні мови, а до літературного – українська література, світова література і література національних меншин. Кожен із компонентів містить кілька наскрізних змістових ліній [2; 6].

Викладач (вчитель) української мови, коли планує конспект (план) уроку/заняття, має відшукати способи та методи передачі інформації для наповнення здобувачів освіти знаннями, підібрати матеріал, який не лише навчає, а й виховує через слово, події, приклади. Ще одним важливим фактором є емоційна складова, яка розкриває у студентів власні потенційні можливості. Суттєве значення у формуванні виховної мети має добір предметної компетентності. Наприклад, дисципліни МЛО галузі розкривають студента через літературні чи історичні образи, аналіз вчинків літературних героїв та історичних фактів, відтворення їхніх досягнень і моральних вчинків, духовного та суспільного життя, власних прагнень.

Висновки. Отож виховання в освіті – пріоритетний процес навчання, який розглядається як засіб набуття знань. Виховання ціннісних орієнтирів спрямовано на формування наукового пізнання світу через освітню галузь «Мова і література». Система цінностей розвивається через вивчення творчості Т.Г.Шевченка, власне ставлення до суспільства й Батьківщини, до навколишнього світу, до мистецтва, до праці, до власного «Я». Зазначимо

також, що головними в освітньому процесі є здобувач освіти та педагог, які творчо співпрацюють та самовдосконалюються.

Література:

1. Види диктантів із словниковими словами – URL: <file:///C:/Users/INTEL%20G31/> (дата звернення: 14.01.2024).
2. Державний стандарт базової та повної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1392 / сайт МОНУ – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>(дата звернення: 14.01.2024).
3. Закон України Про освіту зі змінами 2024 №2145-VIII від 05.09.2017, редакція від 21.11.2021– URL: <https://urst.com.ua/pro-osvitu/rozdil-I> (дата звернення: 14.01.2024).
4. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2000. №22. С.7 – 21.
5. Пошила Л.В. Шевченківський збірник диктантів з української мови – URL: https://bohdan-books.com/userfiles/file/books/lib_file_1396445889.pdf(дата звернення: 14.01.2024).
6. Про Державну національну програму "Освіта" ("Україна XXI століття")(Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 576 (576-96-п) від 29.05.96) – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>(дата звернення: 14.01.2024).
7. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898 / сайт МОНУ – URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>(дата звернення: 14.01.2024).

Literature:

1. Types of dictations with dictionary words - URL: <file:///C:/Users/INTEL%20G31/> (access date: 14.01.2024).
2. State standard of basic and full secondary education, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 23, 2011 No. 1392 / website of the Ministry of Education and Culture - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (date of application: 14.01.2024).
3. Law of Ukraine On Education as amended in 2024 No. 2145-VIII dated 05.09.2017, version dated 21.11.2021 – URL: <https://urst.com.ua/pro-osvitu/rozdil-I> (date of application: 14.01.2024).
4. The concept of civic education of the personality in the conditions of the development of Ukrainian statehood // Information collection of the Ministry of Education of Ukraine. 2000. No. 22. P. 7 – 21.
5. Lohhila L.V. Shevchenko's collection of dictations from the Ukrainian language - URL: https://bohdan-books.com/userfiles/file/books/lib_file_1396445889.pdf (access date: 14.01.2024).
6. About the State National Program "Education" ("Ukraine of the 21st century") (with changes introduced in accordance with Resolution of the Cabinet of Ministers No. 576 (576-96-п) dated 05.29.96) - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> (date of application: 14.01.2024).
7. About some issues of the state standards of comprehensive general secondary education dated September 30, 2020 No. 898 / MONU website - URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (date of application: 14.01.2024).

Abstract. *The article examines the theoretical justification of the educational goal in the lessons/classes of the linguistic and literary field of education and the focus on T.G. Shevchenko's work. Forms of value orientations of education seekers were studied. The means of educational work, which are necessary for the self-realization of the individual through Shevchenko studies, are highlighted. Traditional forms and methods of work in lessons/classes of Ukrainian language and literature and their influence on the formation of valuable educational guidelines are revealed.*

Key words: *value orientations, Shevchenko's values, national revival, national education system, Shevchenko studies, linguistic and literary field of education.*